

Od monarchie k republice

Pracovní a výukové listy k roku 1918

Mgr. Nina Milotová

Kult osobnosti v perspektivě výuky dějepisu

Masarykovo muzeum v Hodoníně

25. července 2013

1918

VZNIK NOVÉ EVROPY

PRACOVNÍ LIST PRO 2. STUPEŇ ZÁKLADNÍCH ŠKOL A ODPOVÍDAJÍCÍ ROČNÍKY VÍCELETÝCH GYMNÁZIÍ

1. Minulost v obrazech

Fotografie zachycuje příjezd T. G. Masaryka ze zahraničí do Československa dne 21. prosince 1918, tedy více než měsíc poté, co byl Revolučním národním shromážděním zvolen prezidentem republiky.

Zodpovězte následující otázky:

- 1) Proč se T. G. Masaryk vrátil ze zahraničí do Československa po více než měsíci od svého zvolení prezidentem?
- 2) Jakou roli sehrál T. G. Masaryk při vzniku samostatného československého státu?
- 3) Vyjmenujte, ze kterých historických zemí se skládalo v roce 1918 Československo?
- 4) Se kterými státy Československo v té době sousedilo? Má dnes Česká republika stejné sousedy?
- 5) Součástí kterého státu je v současné době území Podkarpatské Rusi?

1918

VZNIK NOVÉ EVROPY

PRACOVNÍ LIST PRO STŘEDNÍ ŠKOLY A GYMNÁZIA

1. Minulost v obrazech

A) Fotografie z roku 1918 zachycuje československé praporečníky II. divize ruské legie (Archiv Národního muzea, Hradní fotoarchív).

Zodpovězte následující otázky:

- 1) V jakých zemích působili českoslovenští legionáři?
- 2) Jaký význam sehrály československé legie při konstituování československého státu?
- 3) Jakým způsobem zasáhly československé legie do bitvy u Zborova?
- 4) S jakými problémy se museli po skončení války potýkat českoslovenští legionáři v Rusku?

B) Fotografie legitimace Karla Kramáře z mírové konference v Paříži, kde byl předsedou československé delegace (Archiv Národního muzea).

Zodpovězte následující otázky:

- 1) Mělo podepsání Versaillské mírové smlouvy v zrcadlové síni zámku Versailles nějaký symbolický význam?
- 2) Kterí státníci zastupovali při této události Spojené státy americké, Francii a Velkou Británii?
- 3) Jaká byla hlavní ustanovení tzv. Versaillské smlouvy?
- 4) Dotýkala se Versaillská smlouva nějakým způsobem Československa?

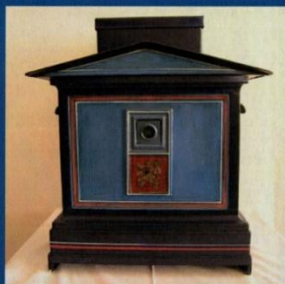

1918 – Na světě je Československo!

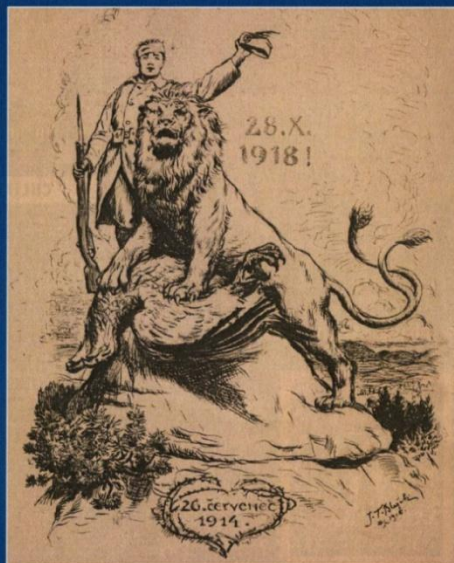
VÝUKOVÝ LIST K ČESKOSLOVENSKÝM DĚJINÁM 20. STOLETÍ

1. Minulost v pohlednici

- 1) Pozorně si prohlédněte tuto pamětní pohlednici. Které významné události měla připomínat? Které symboly jsou na ní vyobrazeny?
- 2) Jaká atmosféra vládla – nejen podle této fotografie – v československé společnosti v říjnových dnech roku 1918?
- 3) Které symboly byste zvolili pro pohlednici, jež by zobrazovala situaci dnešní České republiky?

Poštovní schránka typu Zeměděk, 1918–1934
(Poštovní muzeum)

2. Ze školních lavic...

Vznik Československa s sebou přinesl řadu změn také pro žáky, studenty a učitele. Rozděte následující jména a výrazy dle toho, zda se vztahují k období Rakousko-Uherska nebo první republiky:

Ministr kultu a vyučování – T. G. Masaryk – povinný tělocvik pro dívky – Fr. Josef I. – celibát učitelů – zakládání slovenských středních škol – existence jediné české univerzity (v Praze) – účast na oslavách a vítání panovníka – žáci sbírají ostružinové listy na čaj pro vojáky – ministr školství a národní osvěty – účast na oslavách a vítání prezidenta – povinná účast žáků na bohoslužbách – vznik druhé české univerzity (v Brně) – zákaz křížů v učebnách.

NÁRODNÍ
MUZEUM

20. dotkni se!
století!

1

1918 – Na světě je Československo!

VÝUKOVÝ LIST K ČESKOSLOVENSKÝM DĚJINÁM 20. STOLETÍ

1. Minulost v pohlednici

- 1) Pozorně si prohlédněte tuto pamětní pohlednici. Které významné události měla připomínat? Které symboly jsou na ní vyobrazeny?
- 2) Jaká atmosféra vládla – nejen podle této fotografie – v československé společnosti v říjnových dnech roku 1918?
- 3) Které symboly byste zvolili pro pohlednici, jež by zobrazovala situaci dnešní České republiky?

Poštovní schránka typu Zeměděk, 1918–1934
(Poštovní muzeum)

2. Ze školních lavic...

Vznik Československa s sebou přinesl řadu změn také pro žáky, studenty a učitele. Rozděte následující jména a výrazy dle toho, zda se vztahují k období Rakousko-Uherska nebo první republiky:

Ministr kultu a vyučování – T. G. Masaryk – povinný tělocvik pro dívky – Fr. Josef I. – celibát učitelů – zakládání slovenských středních škol – existence jediné české univerzity (v Praze) – účast na oslavách a vítání panovníka – žáci sbírají ostružinové listy na čaj pro vojáky – ministr školství a národní osvěty – účast na oslavách a vítání prezidenta – povinná účast žáků na bohoslužbách – vznik druhé české univerzity (v Brně) – zákaz křížů v učebnách.

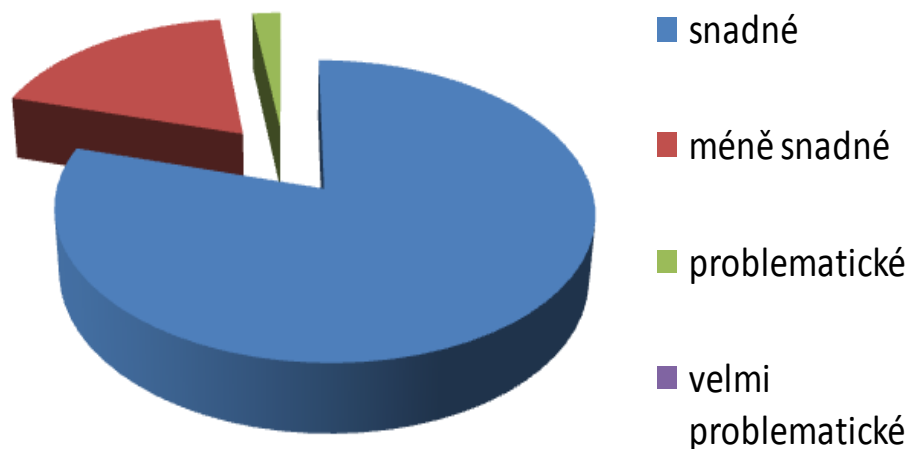
NÁRODNÍ
MUZEUM

20. dotkni se!
století!

1

Online dotazník projektu „Dotkni se 20. století!“

Jaká témata 20. století vám při výuce činí problémy a jsou pro vás obtížně uchopitelná? Vznik ČSR (1918)

S jakými obtížemi se při výuce 20. století setkáváte?

1. Nedostatek času
2. Nedostatek kvalitních materiálů, ukázek (...)

Jaké výukové materiály postrádáte k uvedeným tématům a rádi byste jimi vaši výuku obohatili?

1. Dobové materiály (ukázky platidel, tisk atd.)
2. Zvukové záznamy (...)

Minulost v obrazech

↑Příjezd T. G. Masaryka ze zahraničí do Československa dne 21. 12. 1918.

Legitimace Karla Kramáře z mírové konference v Paříži.↑

Práce s textem

V den vítězství čs. revoluce sepsal Karel Rašín. Originál prvního zákona
a nové samostatnosti národa
zákon
československé republiky

vydaný Národním výborem dne 28. října 1918, uložit
do archivu **lovec**

Samostatný stát československý vstoupil v život zachována byla samostatnost
dosavadního právního řádu se stavem novým, aby nenastaly změny, a upre-
ven byl nutněný přechod k novému státnímu životu, Národní výbor
jmenem Československého národa jako vykonavatel státní správy
nařizuje:

Článek I

Státní forma československého státu vůči Národní shromáždění ve složení
ní s Československým Národním Radou v Paříži jako orgánové jednání
vše národa. Věz se tak stane vykonávatelem státní správy
výbor.

Článek II

Všecky dosavadní zákony a nařízení zůstávají platnými
v platnosti.

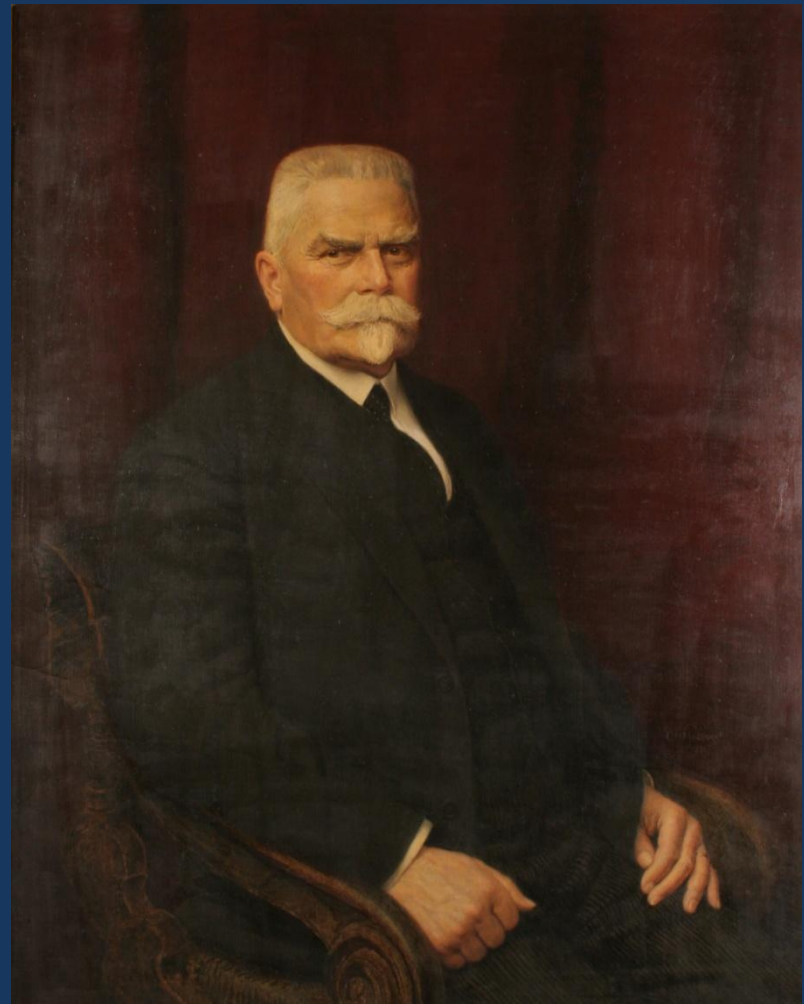
- Prohlášení Národního výboru
z 28. 10. 1918
- Martinská deklarace
z 30. 10. 1918

Kdo jsem?

Jako malý chlapec...

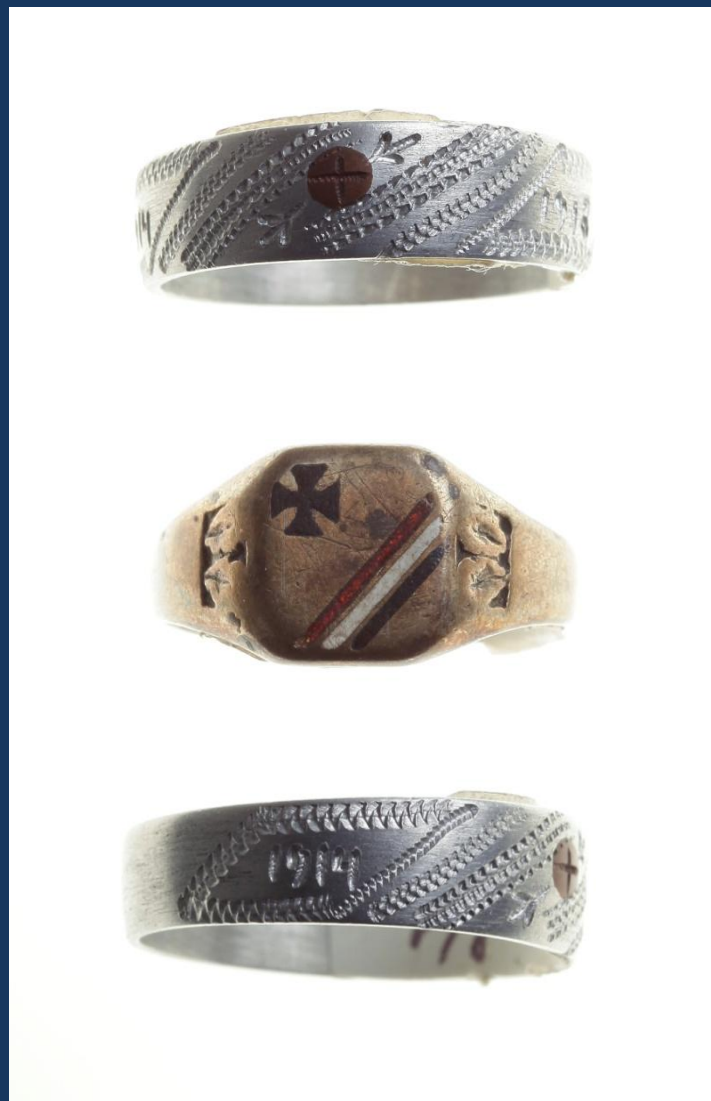

Již jako vážený politik...

Sbírkové předměty z válečné doby...

↑ Klobouk italského legionáře
Tzv. patriotické (vlastenecké prsteny) →
↓ Čepice ruského legionáře

Historie za zdmi muzea ukrytá...

Odznáček vyrobený v době 1. světové války
(průměr 2,3 cm)

Stavění a bourání pomníků

↑ Fotografie zachycující shromáždění na Staroměstském náměstí den po stržení mariánského sloupu (3. listopadu 1918), domnělého symbolu habsburské monarchie.

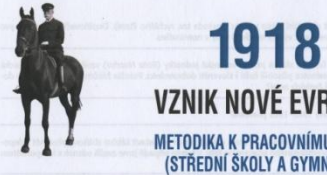

→ Pomník maršála Radeckého v Praze (1858) odstraněný po vzniku Československa.

Nové státní symboly

Metodické podklady pro učitele

1918

VZNIK NOVÉ EVROPY

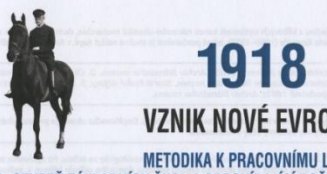
METODIKA K PRACOVNÍMU (STŘEDNÍ ŠKOLY A GYMNI)

Časová dotace: 45 minut (možné použít i pro delší časovou dotaci)
Způsob práce: skupinová práce, individuální práce, čtení a porovnávání
Klíčová slova: vznik nové Evropy, vznik Československa, české

Výukové cíle:
Aktivity realizované pomocí jednotlivých cvičení předkládaného práce ni klíčovým momentům roku 1918. Tím je méně především ukončení Uherstva a vznik nástupnických států, mezi něž patřilo také Česko prameny (obrazovými, písemnými). Důraz je kladen na propojení čtení a vnímání dějinných událostí v mezinárodním kontextu. Studenti intence na každodenní život obyvatel Československa. Výukový materiál ve svých kompetencích podle RVP.

1. Uveďte vyučovací hodinu evokací pomocí fotografie A a B v aktivitě č. 1 – „Minulost v obrazy“. Nechte studenty pracovat a diskutovat ve skupinách, následně si projděte otázky společně.
2. K uvidění si významu problematiky vzniku Československa a česko-slovenské území dne 30. 10. 1918. Po přečtení textu ponechte studentům čas na zamyslení a odpovědi na otázky.
3. Aktivita č. 3 si klade za cíl představit žákům jednu z klíčových osobností konce 19. a začátku 20. století: Karla Kramáře (1866–1937), jehož poezie byla.

Doporučená literatura ke studiu tématu „vznik nové Evropy“
Dejmek, J. a kol. Zrod nové Evropy. Versailles, St. Germain, Trianon a dohodnutí. Praha – Litomyšl 1998.
Klimek, A. Jak se dělal mír roku 1919. Československo na konferenci v Versailles. Praha 2003.
MacMillan, M. Mirovová politická konference 1919. Praha 2004.
Rychlík, J. Čest a Slávek ve 20. století. Společnost a konflikt 1914–1992. Praha 2002.
Sikvian, A. et. Sarajevu, 28. června 1914. In: Historický obzor, roč. 5, č. 7/8, 1994, s. 146–150.
Steliner, F. Poslední německý císař Z německých dějin v epoce Viléma II. Praha 1995.
Tuchmanová, B. W. Společnost v obrazy. Zlaté věky první světové války. Praha 2001.
Warner, P. První světová válka. Ostrava 1997.

1918

VZNIK NOVÉ EVROPY

METODIKA K PRACOVNÍMU LISTU

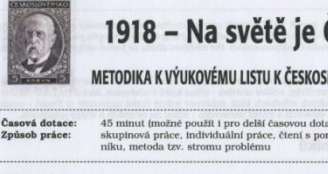
(2. STUPEŇ ZÁKLADNÍCH ŠKOL A ODPOVÍDAJÍCÍ ROČNÍKY VÍCELETÝCH G)

Časová dotace: 45 minut (možné použít i pro delší časovou dotaci)
Způsob práce: skupinová práce, individuální práce, čtení a porovnávání
Klíčová slova: vznik nové Evropy, vznik Československa, osobnost T. G. Masaryka

Výukové cíle:
Aktivity realizované pomocí jednotlivých cvičení předkládaného pracovního listu vedou žáky k klíčovým momentům roku 1918. Tím je méně především ukončení 1. světové války, rozpad Uherstva a vznik nástupnických států, mezi něž patřilo také Československo. Žáci pracují s různými typy pramenů (obrazovými, písemnými). Důraz je kladen na propojení čtení a vnímání dějinných událostí v mezinárodním kontextu. Žáci interpretují dopad „velkých světových dějin“ na život obyvatel Československa. Výukový materiál vede žáky k rozvoji jednotlivých klíčových kompetencí podle RVP.

1. Uveďte vyučovací hodinu evokací pomocí fotografie v aktivitě č. 1 – „Minulost v obrazy“. Vyzvěte žáky, aby odpovídali na otázky, které fotografie doprovázejí. Nechte žáky pracovat a diskutovat ve skupinách, následně si projděte otázky společně.
2. K uvidění si významu problematiky vzniku Československa a česko-slovenské území dne 30. 10. 1918. Po přečtení textu ponechte studentům čas na zamyslení a odpovědi na otázky.
3. Aktivita č. 3 si klade za cíl představit žákům jednu z klíčových osobností konce 19. a začátku 20. století: Karla Kramáře (1866–1937), jehož poezie byla.

Doporučená literatura ke studiu tématu „vznik nové Evropy“
Dejmek, J. a kol. Zrod nové Evropy. Versailles, St. Germain, Trianon a dohodnutí posledního mírového systému. Praha – Litomyšl 1998.
Klimek, A. Jak se dělal mír roku 1919. Československo na konferenci v Versailles. Praha 2003.
MacMillan, M. Mirovová politická konference 1919. Praha 2004.
Rychlík, J. Čest a Slávek ve 20. století. Společnost a konflikt 1914–1992. Praha 2002.
Sikvian, A. et. Sarajevu, 28. června 1914. In: Historický obzor, roč. 5, č. 7/8, 1994, s. 146–150.
Steliner, F. Poslední německý císař Z německých dějin v epoce Viléma II. Praha 1995.
Tuchmanová, B. W. Společnost v obrazy. Zlaté věky první světové války. Praha 2001.
Warner, P. První světová válka. Ostrava 1997.

1918 – Na světě je Československo!

METODIKA K VÝUKOVÉMU LISTU K ČESKOSLOVENSKÝM DĚJINÁM 20. STOLETÍ

Časová dotace: 45 minut (možné použít i pro delší časovou dotaci)
Způsob práce: skupinová práce, individuální práce, čtení a porovnávání, metoda tzv. podvojného deníku, metoda tzv. stromu problému

Výukové cíle:
Aktivity realizované pomocí jednotlivých cvičení předkládaného výukového listu vedou žáky a studenty k zapojení a prohloubení vědomostí vztahujících se k roku 1918, jednomu z klíčových milníků českých dějin 20. století. Práce s výukovým listem je založena na práci s obrazovými a písemnými dobovými prameny. Důraz je kladen na podporu kritického myšlení, uvážlivosti v souvislostech a schopnost argumentovat. Výukový materiál, který je určen pro žáky 2. stupně základních škol (a odpovídajících ročníků víceletých gymnázií) i pro studenty středních škol a gymnázií, vede k rozvoji jednotlivých klíčových kompetencí podle RVP.

Poštovní známka jako historický pramen
Jedním z cílů předkládaného výukového listu je představit žákům/studentům dobové poštovní známky, které nejsou pouze ceninou se staticko-propagačním účelem či sběratelským artiklem, ale mohou se stát také zajímavým dobovým pramenem.

1. 80. narozeniny T. G. Masaryka
Datum vydání: 1. 3. 1930, návrh: K. Seitzinger, rytec: K. Seitzinger, náklad: 605 600.
2. Státní znak
Datum vydání: 2. 2. 1931, návrh: K. Seitzinger, rytec: K. Seitzinger, náklad: 54 680 000.
3. Pošta Československá 1919 – výplnití známky malého formátu z let 1916–1918
A B Všechny vydání 12. 12. 1919. A návrh: R. Junk, náklad: 438 000; B návrh: R. Junk, náklad 200 000; C D návrh: A. Cossmann, náklad 2 260 000; D návrh: R. Junk, náklad 73 000.

1. Minulost v pohlednici
Uveďte vyučovací hodinu evokací pomocí pohlednic. Rozdělte žáky/studenty do skupin, popř. páry, a nechte je pracovat na odpovědích na položené otázky společně. Zpracování jednotlivých otázek by mělo inspirovat k následné diskusi. V případě dostatečné časové rezervy zadajte otázku č. 3 jako skupinový týmový úkol. Zástupce každé skupiny poté předčítá zprávy (řády návrh pohlednice, který podle argumentů a odůvodnění. Na závěr zvolí třída vítěznou skupinu, jejíž příslušník bude následně vybrán k dalšímu úkolu).

Dominantním symbolem na panětině pohlednic je český dvoacový lev v křídlaté stojící nad zardoušenou orlicí, oběma symboly heraldické monarchie. Tento výjev má symbolizovat výraznost českých zemí z habsburského podruží. Poslava vějíř dále odkazuje na českou národní legendu, která připravy ke vzniku samostatného státu. Zranění na jeho hlavě poukazuje na těžké boje, jímž přišelšíci těchto jednotek prošli (např. legendární bitva u Zborova, ovládnutí transsibiřské magistrály atd.). Otáčením doplnění letopočty připomínají začátek 1. světové války a den vzniku Československa zřetelně vyznačen. Pohlednice odráží atmosféru, jak v české veřejnosti panovala v říjnových dnech roku 1918 vířila: tj. oslavy porážky nenáviděné monarchie a odstraňování veskych symbolů, které ji v českých zemích připomínaly.

Pilotáž výukových materiálů

Zahájení: únor 2013

Dosavadní počet zapojených žáků: 594

Počet zapojených pedagogů pilotních škol: 11

Studenti Gymnázia Jana Palacha, Mělník, duben/květen 2013.

Pilotáž výukových materiálů

Výukové materiály a dotazníky k dispozici ke stažení na webových stránkách projektu – www.dvacatestoleti.eu

dotkni se století!

PRACOVNÍ LIST – ROK 1918
KA1: Předměty vyprávějí – interaktivní výukový materiál
CZ.1.07/1.1.00/26.0077

Název školy _____
Adresa _____
Pedagog dějepisu _____
Typ školy, ročník _____
Počet žáků _____
Název předmětu _____
Datum výuky _____
Kontakt (e-mail) _____

1. Hodnocení jednotlivých aktivit (zaškrtněte: 1 – nejlepší, 5 – nejhorší).

Aktivita č. 1 – Minulost v obrazech

1	2	3	4	5
☐	☐	☐	☐	☐

Aktivita č. 2 – Práce s textem

1	2	3	4	5
☐	☐	☐	☐	☐

Aktivita č. 3 – Kdo jsem?

1	2	3	4	5
☐	☐	☐	☐	☐

Aktivita č. 4 – Do následujícího textu doplňte níže uvedené výrazy:

1	2	3	4	5
☐	☐	☐	☐	☐

 evropský sociální fond v ČR **EVROPSKÁ UNIE** **MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY** **OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost**

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

1

dotkni se století!

VÝUKOVÝ LIST – ROK 1918
KA1: Předměty vyprávějí – interaktivní výukový materiál
CZ.1.07/1.1.00/26.0077

Název školy _____
Adresa _____
Pedagog dějepisu _____
Typ školy, ročník _____
Počet žáků _____
Název předmětu _____
Datum výuky _____
Kontakt (e-mail) _____

1. Hodnocení jednotlivých aktivit (zaškrtněte: 1 – nejlepší, 5 – nejhorší).

Aktivita I – Minulost v pokladnici

1	2	3	4	5
☐	☐	☐	☐	☐

Aktivita II – Ze školních lavic...

1	2	3	4	5
☐	☐	☐	☐	☐

Aktivita III – Srovnání a bourání pomníků

1	2	3	4	5
☐	☐	☐	☐	☐

Aktivita IV – Nové státní symboly

1	2	3	4	5
☐	☐	☐	☐	☐

Aktivita V – Věděli jste, že...

1	2	3	4	5
☐	☐	☐	☐	☐

 evropský sociální fond v ČR **EVROPSKÁ UNIE** **MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY** **OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost**

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

1

Děkuji vám za pozornost

Mgr. Nina Milotová
nina_milotova@nm.cz